

Havelland & Müritz See

Otte Zijlstra

Op een afstand van ruim honderd kilometer ten westen van Berlijn ligt een interessant natuurgebied. Het is het voedingsgebied van de Havel, een rivier die water afvoert naar de Elbe. Het gebied maakt deel uit van het zuidoostelijke deel van de Duitse laagvlakte en vormt het noorden van de deelstaat Brandenburg. Het gebied staat in de Grote Bosatlas apart vermeld als Havelland met Rathenow als dichtstbijzijnde redelijk grote stad. Glaciale invloeden doen zich nog gelden in het landschap en zijn verantwoordelijk voor de opstuwingen. De spoorlijn Amsterdam-Berlijn doorkruist het gebied. Het voormalig Oost-Duitse gebied roept jeugdherinneringen op. Het ademt de rust die vroeger bij ons heel gewoon was. Kleine pittoreske dorpjes met de kerk centraal gelegen onderbreken het rustieke landschap. In dit landschap hoorden we regelmatig nog de baltsende Watersnippen en het oergeluid en van de Kraanvogels. In de lucht zien we vaak een Rode Wouw en iets minder de Zwarte Wouw.

Het Havelland

Het gebied is gevormd door de Havel die zijn definitieve loop vond gedurende de laatste ijstijd. De Havel heeft zelf ook weer een aantal zijriviertjes en er zijn ook verscheidene meren en afgesneden rivierarmen. De rivier heeft kilometers brede uiterwaarden die in de late winter grotendeels onder kunnen lopen. Tussen de rivierlopen zijn er lage verhogingen (rivierduinen en ijstijdfazettingen) die grotendeels met bos begroeid zijn. Het gebied is redelijk goed toegankelijk, met name via de kenmerkende betonplaten die hier destijds veel gebruikt werden. Ook de kinderhoofdjes zijn nog steeds

aanwezig in de dorpen. Het merendeel van de wegen is echter geasfalteerd. Soms komt men nog een enkele Trabant tegen en dan waant men zich weer in het Oost-Duitsland van voor 1989.

In totaal is slechts circa 20% van het West-Havelland cultuurland (voornamelijk voor landbouw), 40% is bos en 40% zijn gebieden die periodiek onder water kunnen staan. Deze buitendijkse gebieden, de zogenaamde Auländer, drogen in de loop van het voorjaar geleidelijk op en zijn dan (behalve op de natste plaatsen) begroeid met een dichte vegetatie van gras en kruiden. Dit wordt eenmaal per jaar afgemaaid of extensief beweid. Veel van

Kleine dorpjes met mooie kerken zijn kenmerkend voor dit kleinschalige landschap.
Foto: Otte Zijlstra.

De rivier Havel doorkruist het gebied en zorgt voor de dynamiek.
Foto: O.W. Zijlstra.

de Auländer zijn natuureservaat. In het voorjaar vormen de uitgestrekte en deels onder water staande Auländer een fantastisch gebied voor rustende eenden, ganzen, zwanen en steltlopers; ook veel van de in Nederland overwinterende ganzen en zwanen maken tijdens de voorjaartrek gebruik van het Havelland als stopplaats. Een weidevogel die hier naast de Watersnip voorkomt, is de Kievit. Opmerkelijk genoeg hebben we maar weinig weidevogels gezien terwijl de biotoop zeer geschikt lijkt. Het gebied is één van de belangrijkste overwinteringsplaatsen voor Wilde Zwanen. Behalve aan vogels is de streek ook rijk aan reeën, Beverratten en Bevers. De meeste zoogdieren zijn nachtdieren, daarom zie je ze maar weinig. Eenmaal hebben we een Beverrat gezien. Van Bevers zagen we alleen de sporen die echter niet erg vers waren. Verder kan men hier regelmatig Vossen in het veld bezig zien op zoek naar iets eetbaars. Het zal duidelijk zijn dat die rijkdom aan (water)wild predatoren aantrekt zoals Zeearenden, Wouwen en Visarenden; zelfs Wasbeerhonden komen hier voor. Het Havelland is de laatste wijkplaats van de Grote Trap in de Noord-Duitse laagvlakte. Er zouden in dit gebied nog een kleine honderd Grote Trappen aanwezig kunnen zijn. Een heel verschil met de aantallen in 1940. Toen schenen er nog meer dan 4000 exemplaren voor te komen. In de latere jaren zijn de aantallen echter

sterk teruggelopen. Het gebrek aan voldoende grote rustgebieden en habitatvernietiging schijnen de belangrijkste oorzaken te zijn van hun achteruitgang. Hoewel de aantallen sterk terugliepen wist een aantal exemplaren Nederland nog te bereiken in de strenge winter van 1979. Ruim honderd Grote Trappen hielden zich toen op in Zuidelijk Flevoland. Andere populaties van Grote Trappen komen voor in Hongarije en Spanje waar ze in steppachtig gebieden voorkomen. De Grote Trap (man) is de zwaarst vliegende vogelsoort van Europa en een adult mannetje kan tot 18 kg wegen. De vrouwtjes zijn een stuk minder zwaar met hun 4 à 5 kg. Vergelijkt u dit met een Knobbelzwaan van ruim 10 kg dan ziet u dat het enorme beesten zijn, die toch vrij gemakkelijk het luchtruim kiezen. Begin mei zijn ze nog volop aan het baltsen. Het imponeergedrag bestaat uit het opblazen van de keelzak en draaien ze de vleugels binnestebuiten. Vooral als er vrouwtjes in de buurt zijn vertonen ze deze 'balloon display'. Regelmatig kun je vanuit de uitkijktoren een tiental mannelijke Trappen zien. De Grote Trap kan vanuit een tweetal uitkijktorens in de buurt van Garlitz prima bekeken worden en dat vooral met avondlicht. Een telescoop komt hier goed van pas. Over de landerijen komen regelmatig Kraanvogels aanvliegen die de nabijheid van koeien op prijs schijnen te stellen. De tijd lijkt hier even te hebben stil gestaan.

Müritz See

Een tweede plek die een bezoek waard is, is de Gülper See in de buurt van Parey. Vanaf hooggelegen dijken en diverse uitkijktorens heeft men een prima overzicht. Op het meer vooral veel eendensoorten, maar ook Geoorde Fuut, Zomertaling en Dwergmeeuwen.

Vanaf een camping bij Gortz kan men in ruim anderhalf uur de Müritz See bereiken. De Müritz See is het grootste meer van Duitsland. Müritz ligt in Mecklenburg-Vorpommeren. Dit was ons tweede reisdoel met als eindbestemming het aan de oostkant gelegen Boek. Bij de Boeker Mühle staan twee hutten van waaruit je over de visvijvers heen kunt kijken. Met enig geluk heb je binnen het half uur een Visarend en een Zeearend gezien. Het bos ten noorden van Boek, waar ook een camping is, is alleen toegankelijk voor fietsers en wandelaars. In dit gebied, voormalig jachtgebied van Willi Stoph (voormalig president en premier van de D.D.R., red.), kan men vijf soorten spechten waarnemen, waarbij de Middelste Bonte Specht het meest tot de verbeelding spreekt. Hier zie je ook regelmatig Ringslangen en Hazelworm.

Al met al kunnen we zeggen dat deze twee

gebieden, die op redelijke afstand liggen van Nederland, een bezoek meer dan waard zijn. De niet verwende vogelaar, maar ook de verwende, zal er veel genieten aan beleven.

■ Otte W. Zijlstra, Kostverlorenstraat 38 1733 VH Nieuwe Niedorp, e-mail: ow.zijlstra@quicknet.nl.

Grote Bonte Specht. In de omgeving van Boeker Mühle kan men vijf soorten spechten waarnemen. Foto: Otte Zijlstra.